

Wprowadzenie

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 217) w art. 61 statuuje wymagania stawiane kandydatom na stanowisko sędziego sądu rejonowego.

Zgodnie z art. 61 § 1 powołanej ustawy „Na stanowisko sędziego sądu rejonowego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł zawodowy magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego;
- 5) ukończył 29 lat;
- 6) złożył egzamin sędziowski lub prokuratorski;
- 7) zajmując stanowisko asesora sądowego, pełnił obowiązki sędziego co najmniej przez trzy lata.”

Na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego może być powołany ten, kto spełnia wymagania wymienione w § 1 pkt 1-5 oraz wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza – co najmniej przez trzy lata (art. 61 § 2 pkt 4).

Istota problemu

Przepisy dotyczące wymagań dla kandydatów aplikujących na stanowisko sędziego, pomijają w swym brzmieniu, możliwość ubiegania się o to stanowisko osobie, która uzyskała tytuł zawodowy – adwokata, radcy prawnego lub notariusza, a następnie przez określony czas pracowała w charakterze referendarza sądowego.

Z kolei na stanowisko referendarza sądowego może być mianowany ten, kto zdał egzamin referendarski, sędziowski, prokuratorski, notarialny, adwokacki lub radcowski lub ukończył aplikację sędziowską albo aplikację prokuratorską.

Praca referendarza sądowego jest najbardziej zbliżona do pracy sędziego, bowiem jest tożsama w poszczególnych kategoriach spraw – referendarz podejmuje takie same czynności jakie podejmuje sędzia w ramach wybranych postępowań wskazanych

w ustawie. Należy odnotować, iż w sądach pozbawionych dostatecznej liczby etatów referendarskich, sprawy te rozpoznawane są przez sędziów.

Jak wynika chociażby z art. 47¹ zd. 2 k.p.c. referendarz sądowy w zakresie powierzonych czynności ma prawa i obowiązki sądu albo przewodniczącego. Zaś zgodnie z art. 151 § 1 p.u.s.p. „w zakresie wykonywanych obowiązków referendarz jest niezależny co do treści wydawanych orzeczeń i zarządzeń określonych w ustawach.” Kognicja referendarzy sądowych jest najpełniejsza w postępowaniu wieczystoksięgowym i rejestrowym a także w postępowaniach odrębnych procedury cywilnej - upominawczym, nakazowym, klauzulowym, związanym z wnioskami o zwolnienie od kosztów sądowych ustanowienie pełnomocnika z urzędu, przyjmowanie oświadczeń w przedmiocie odrzucenia spadku przed Sądem oraz w ramach postępowań egzekucyjnych (rozpoznawanie skarg na czynności komornika, sprawowanie nadzoru nad licytacją z nieruchomości, prowadzenie posiedzeń w przedmiocie licytacji nieruchomości oraz wyjawienia majątku dłużnika). Referendarz sądowy orzeka także w postępowaniu karnym rozpoznawczym (m.in. poprzez prowadzenie posiedzeń pojednawczych, rozpoznawanie spraw wypadkowych związanych z ustanowieniem obrońcy, nadaniem sprawie prawidłowego biegu). Ponadto kognicja ta jest bardzo szeroka w postępowaniu karnym wykonawczym (referendarz *de facto* podejmuje wszystkie czynności poza związanymi z wykonywaniem kary pozbawienia wolności).

Brak możliwości ubiegania się o stanowisko sędziego osobie, która zdała egzamin adwokacki, radcowski lub notarialny (zrealizowała kryterium wiedzy i jest merytorycznie przygotowana do stosowania prawa) i orzeka w charakterze referendarza sądowego (została wyspecjalizowana w postępowaniu sądowym, wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej) jest przejawem luki legislacyjnej, która powinna zostać wypełniona stosownym przepisem.

Propozycja zmiany

Autor niniejszego pisma proponuje aby uzupełnić treść przepisu w art. 61 § 2 pkt 4 dodając *in fine* „albo po uzyskaniu tytułu zawodowego adwokata, radcy prawnego lub notariusza wykonywał zawód referendarza sądowego - co najmniej przez trzy lata”. Wówczas przepis ten uzyskał brzmienie: „wymagania określone w § 1 pkt 6 i 7 nie dotyczą tego, kto przed powołaniem: wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza – co najmniej przez trzy lata albo po uzyskaniu tytułu zawodowego adwokata, radcy prawnego lub notariusza wykonywał zawód referendarza sądowego – co najmniej przez trzy lata;”

Ustawodawca wprowadził co prawda możliwość uczestniczenia referendarzy sądowych w aplikacji sędziowskiej uzupełniającej – na podstawie art. 37a i nast. ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury [Dz.U. z 2022 r., poz. 217), zakończonej egzaminem sędziowskim, jednakże z uwagi na wymagania stawiane kandydatom (brak konieczności uzyskania tytułu zawodowego adwokata, radcy prawnego lub notariusza) aplikacja ta jest skierowana przede wszystkim do osób, które ukończyły studia prawnicze, wykonują zawód asystenta sędziego i nie legitymują się zdanym egzaminem zawodowym.

Poniższe zestawienie obrazuje istotę poruszanego problemu legislacyjnego.

Adwokat	Adwokat
Wykonywanie zawodu adwokata w ramach prowadzonej kancelarii przez 3 lata	Wykonywanie zawodu referendarza sądowego przez 3 lata
	Konkurs na aplikację uzupełniającą
	Ukończenie aplikacji uzupełniającej
	Pozytywny wynik egzaminu sędziowskiego
	do 4 lat asesury
Możliwość ubiegania się o stanowisko sędziego Sądu Rejonowego	

W ocenie autora niniejszego pisma, w interesie wymiaru sprawiedliwości – z uwagi na liczbę nieobsadzonych stanowisk sędziowskich – zasadne jest poszerzenie kręgu kandydatów mogących aplikować na stanowisko sędziego sądu rejonowego o adwokatów, radców prawnych i notariuszy, którzy wykonują zawód referendarzy sądowych, bowiem ich praca polega na samodzielnym i niezależnym orzekaniu w określonych kategoriach spraw. Krajowa Rada Sądownictwa dokonuje oceny merytorycznej kwalifikacji kandydatów wyłaniając najlepszą kandydaturę pod względem predyspozycji osobistych oraz merytorycznego przygotowania do wykonywania zawodu sędziego. Zasadne jest zrównanie uprawnień adwokatów, radców prawnych i notariuszy wykonujących wolne zawody z osobami, które uzyskały ww. tytuł zawodowy i wybrały możliwość sprawowania funkcji orzeczniczej – referendarza sądowego jako zawodu najbardziej zbliżonego do zawodu sędziego.

Mając na uwadze powyższe, proszę o rozważenie zasygnalizowanego problemu i podjęcie inicjatywy w kierunku zmiany powołanej regulacji.